

Квалитет на животот

Граѓаните очекуваат поскапувања и сега и во иднина

Целта на оваа публикација е да стави под светло податоци за квалитетот на животот во Северна Македонија. Публикацијата е ад-хок и се темели на анкетни и административни податоци.

Број 7
Ноември 2023

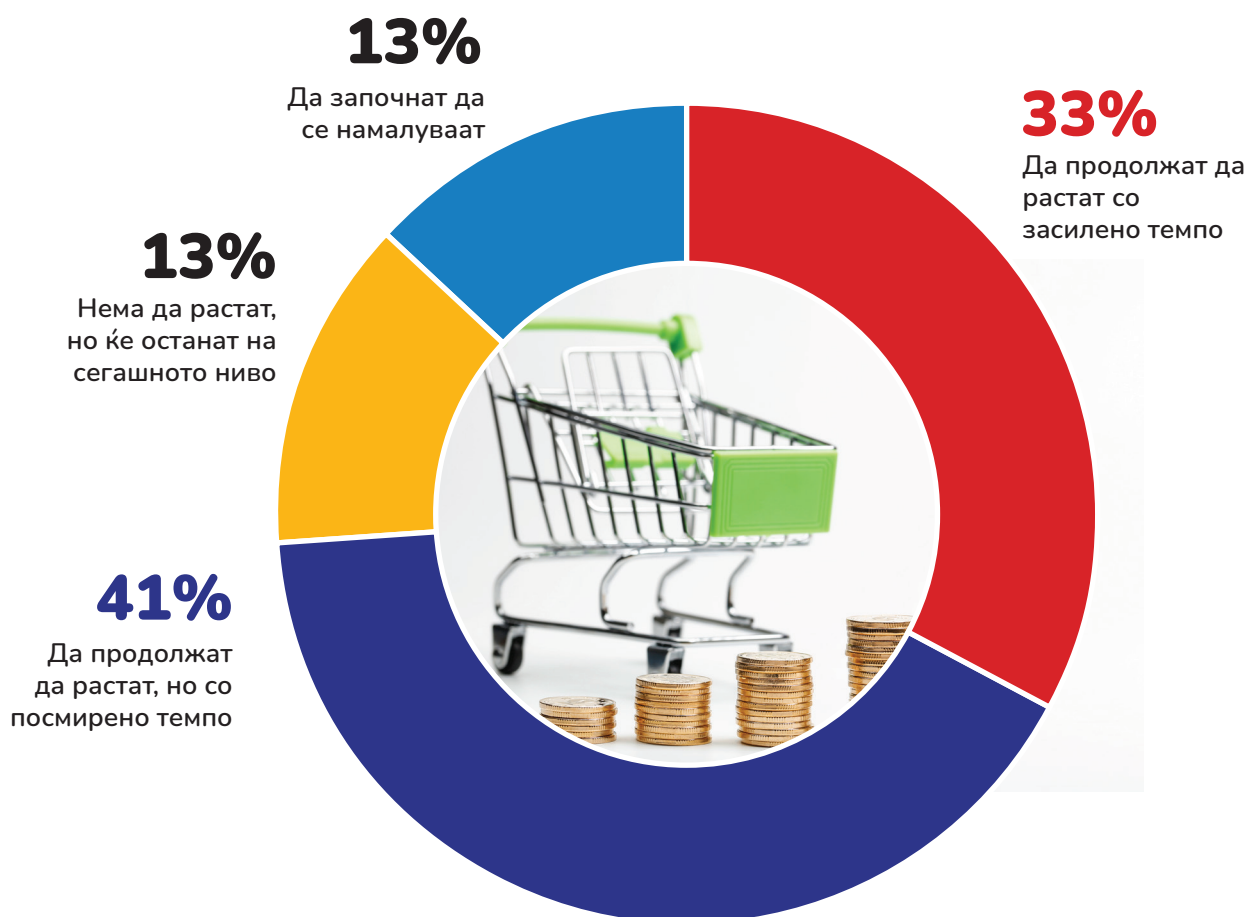
Целта на анкетата е да даде индикативен приказ за очекувањата на граѓаните за движењето на цените на краток и среден рок, вклучително и перцепција за изворите на таквите очекувања. Анкетата е спроведена преку интернет, на хетероген примерок од 334 испитаници, во периодот 16 - 25 октомври 2023 од страна на Finance Think. Анкетата е од индикативен карактер. Инфлациските очекувања кои се базираат на перцепции може да влијаат ограничувачки на фискалната и монетарната политика и, оттука, да ги ограничат можностите за раст.

Инфлациските очекувања до крајот на 2023 остануваат високи

Според граѓаните, инфлациските очекувања **остануваат подигнати на краток рок**, односно до крајот на оваа година. На прашањето што граѓаните очекуваат да се случува со цените до крајот на 2023 година, 41% одговорија дека очекуваат цените да растат но со посмилено темпо, додека една третина одговорија дека очекуваат да растат со забрзано темпо (Графикон 1).

Графикон 1 – Очекувања за цените до крајот на 2023

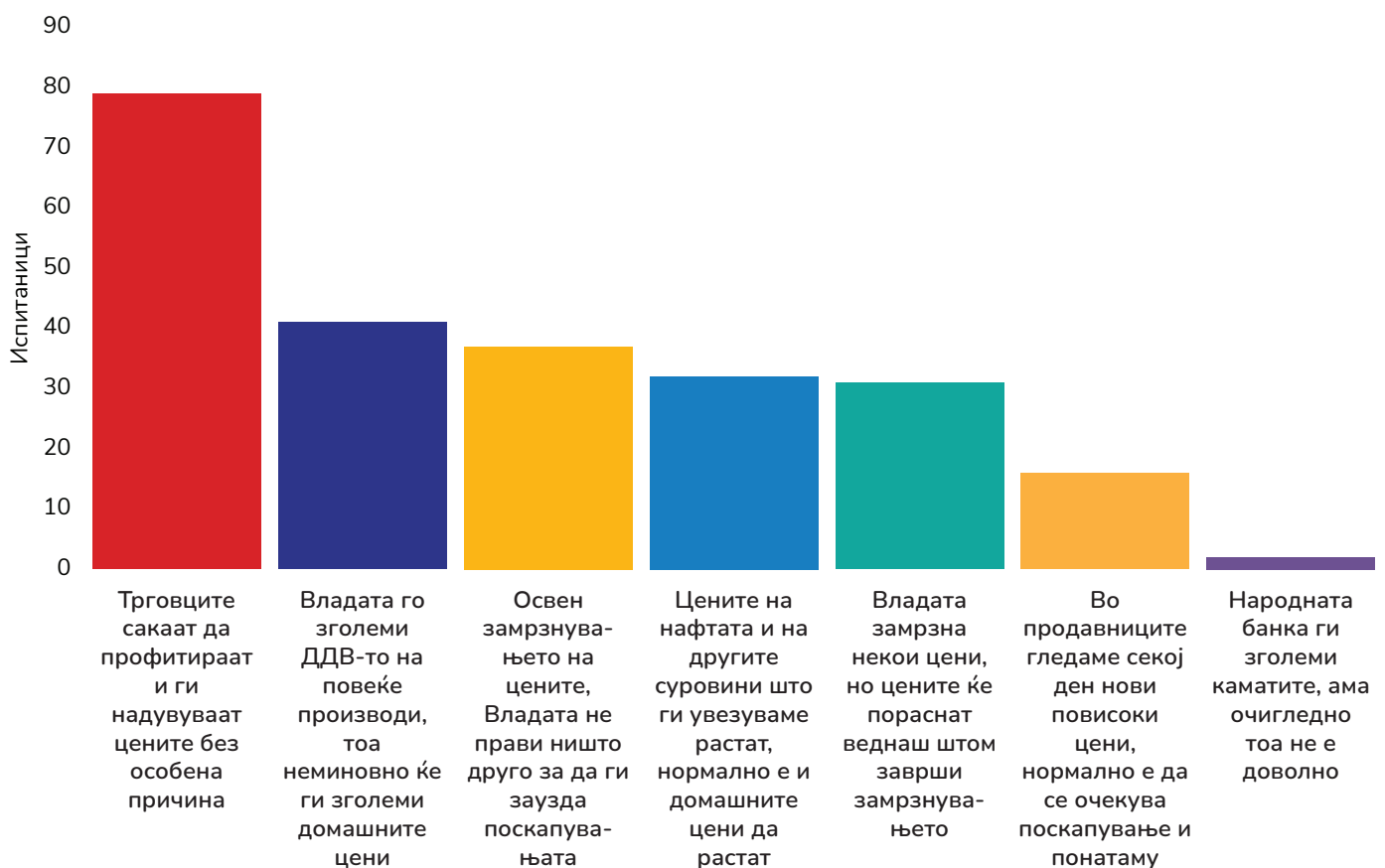

Однесувањето на трговците, но и владините потези, клучни за формирањето на инфлациските очекувања

Една третина од испитаниците, како главна причина за очекувано зголемување на цените на краток рок го наведуваат однесувањето на трговците (33.2%) (Графикон 2). Сепак, потезите на Владата за управување со ценовниот притисок, или нивното отсуство, е високо-рангирана главна причина.

Имено, 17.2% од испитаниците одговориле дека очекувањето за повисоки цени им се должи на тоа што Владата неодамна го покачи ДДВ-то за група производи; 15.5% одговориле дека освен замрзнувањето на цените, Владата не прави ништо друго за да ги заузда поскапувањата, додека 13% очекувањето за раст на цените го темелат на фактот дека цените вообичаено ќе скокнат кога ќе престане замрзнувањето на цените.

Графикон 2 – Главна причина за очекуван понатамошен раст на цените до крајот на 2023

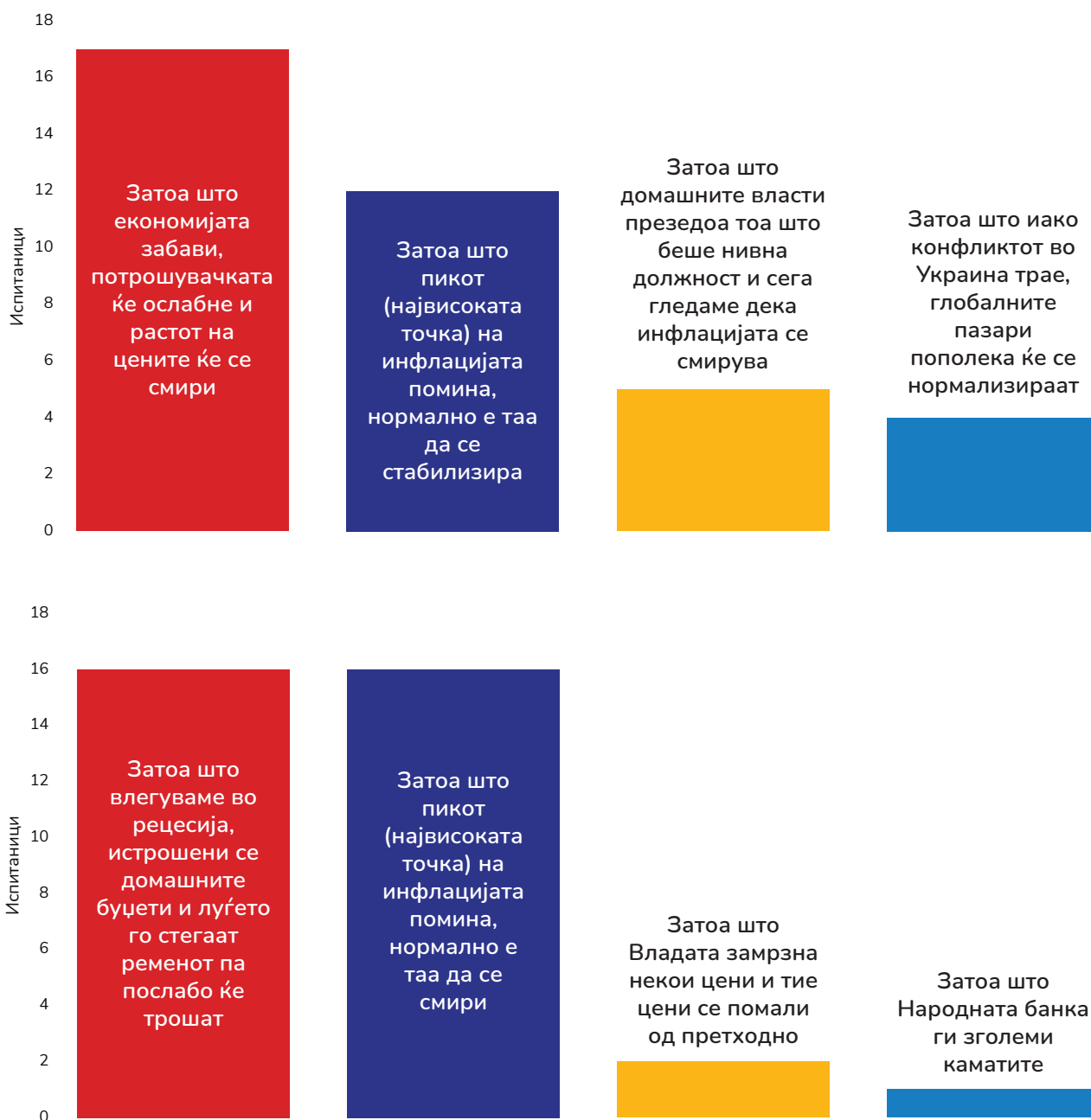

Кога се очекува цените да се намалуваат, тоа е затоа што економијата забавува

Од граѓаните кои очекуваат слични или пониски цени до крајот на оваа година, чиј број е значајно помал, најчеста причина за ваквото очекување го истакнале постојното и очекувано

забавување на економијата (Графикон 3). Сепак, исто така важна причина за формирање на ваквото очекување е фактот што пикот (највисоката точка) на инфлацијата помина во октомври 2022, поради што граѓаните сметаат дека е логично таа да продолжи по патеката на стабилизација.

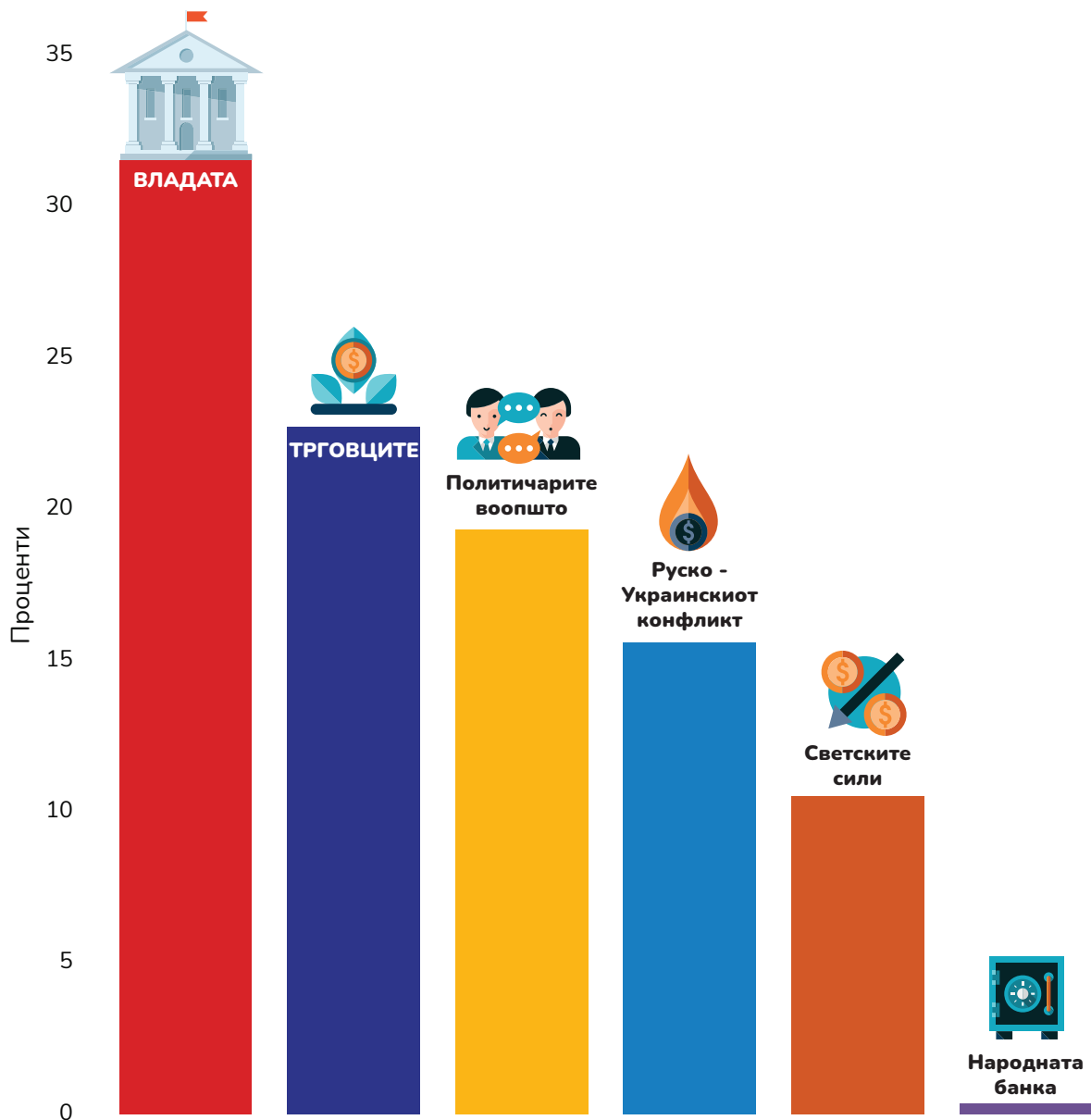
Графикон 3 – Очекувања за стабилизација и намалување на цените

Земено севкупно, граѓаните сметаат дека **Владата и трговците се најодговорни** за растот на цените годинава (Графикон 4), што е во линија со погорниот наод дека потезите на трговците и на Владата ги формираат очекувањата на граѓаните за понатамошен раст на цените до крајот на оваа година (Графикон 2).

Овој наод укажува и на тоа дека почетниот импулс врз цените, кој скоро во целост беше зададен од избувнувањето на Руско-Украинскиот конфликт од почетокот на 2022 година, во голема мера е исцрпен до втората половина од 2023 година, и изворите на инфлацијата, во значаен дел, се префрлени на домашен терен.

Графикон 4 – Кој е најодговорен за растот на цените годинава

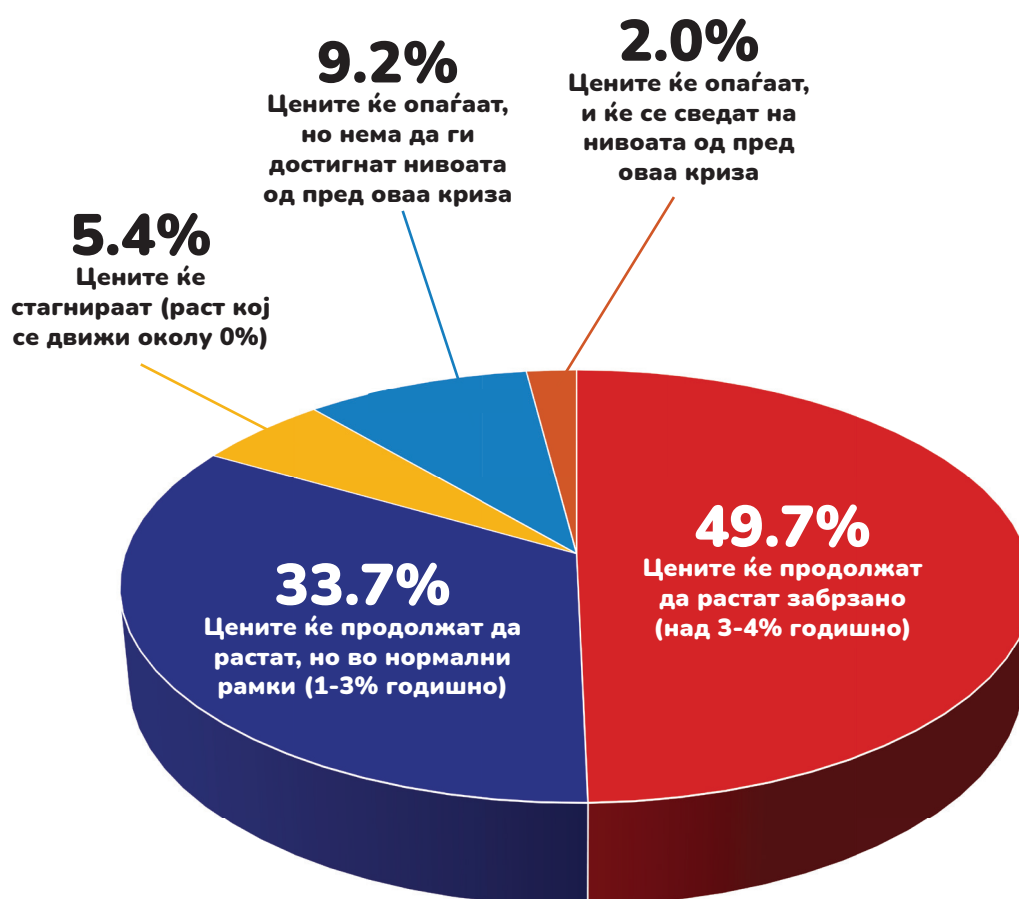

Инфлациските очекувања се вкотвуваат на среден рок

На крајот од анкетата, граѓаните се произнесоа и во поглед на нивните очекувања за цените во среднорочна перспектива, односно за периодот 2024-2025 година. Половина од граѓаните очекуваат дека **цените ќе**

продолжат да растат забрзано, над 3-4% годишно во оваа временска рамка, додека една третина сметаат дека ќе продолжат да растат во нормални рамки од 1-3% годишно (Графикон 5). Сепак, незанемарлив дел од граѓаните, 9.2%, одговориле дека очекуваат цените да се намалуваат, но дека нема да ги достигнат преткризните нивоа.

Графикон 5 – Инфлациските очекувања за периодот 2024-25 година

Според тоа, **инфлациските очекувања започнуваат да се вкотвуваат на среден рок.**

Што може да сторат носителите на политиките?

- Замрзнувањето на цените на клучни производи од прехранбената и сврзаната потрошувачка, **без да биде познат датумот за негово завршување**, за да се смират инфлациските очекувања на краток рок.
- Владата да избегне **потези на фискалната политика**, како неодамнешното зголемување на стапката на ДДВ за одредни производи, кои ги зајакнуваат наместо да ги смируваат инфлациските очекувања.
- Централната банка неминовно ќе треба да ги одржи каматните стапки релативно високо во подолг временски период од она што иницијално се чинеше.

Оваа публикација е создадена со поддршка на регионалниот проект SMART Балкан - Граѓанско општество за поврзан Западен Балкан, кој е имплементиран од Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Центарот за истражување и креирање политики (ЦИКП) и Институтот за демократија и медијација (ИДМ), а финансиски е поддржан од Министерството за надворешни работи на Кралството Норвешка.

Содржината на публикацијата е единствена одговорност на Finance Think и не мора да ги одразува ставовите на Министерството за надворешни работи на Кралството Норвешка, Centar za promociju civilnog društva, Центарот за истражување и креирање политики и Институтот за демократија и медијација.

Finance Think е независен и непрофитен институт за економски истражувања и политики

Ул. Фредерик Шопен 1/2
1000 Скопје,
Северна Македонија
www.financethink.mk

+389 2 6156 168
info@financethink.mk

